

Universitätsbibliothek Wuppertal

Pvb. Virgilii Maronis Bvcolicorvm Eclogæ X, Georgicorvm Libri III, Æneidos Libri XII

Vergilius Maro, Publius

Genevæ, M.DC.XXXVI.

Publii Virgilii Maronis vita

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-548](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-548)

PVBLII VIRGILII

MARONIS VITA.

PVBIVS Virgilius Maro Mantuanus patribus modicis fuit, ac præcipuè patre: quem quidam opificem figulum: plures, Magi cuiusdam viatoris initio mercenariû, mox ob industriam generû tradiderunt, egregièque substantiæ, syluis coëmendis & apibus curâdis auxisse reculam. Natus est Cn. Pompeio Magno, & M. Licinio Crasso primûm Coss. Iduum Octobrium die, in pago qui Andes dicitur & abest à Mantua non procul. Prægnans mater somniauit enixam se laureum ramum, quem contracta terra coaluisse, & excreuisse illico in specie maturæ arboris refertæque variis pomis & floribus: ac sequenti luce cû marito rus propinquum petens ex itinere diuertit, atque in subiecta fossa partu leuata est. Ferunt infantem vt sit editus, neque euagisse: & adeo miti vultu fuisse, vt haud dubiam spem prosperioris genituræ iam tum daret. Et accessit aliud præfagium. Si quidem virga populea more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta, ita breui eualuit tempore, vt multo antè fatas populos adæquauisset: quæ arbor Virgilij ex eo dicta, atque etiâ consecrata est summa grauidarum ac fœtarum religione, & suscipientium ibi & soluentium vota. Initia ætatis Cremonæ egit vsque ad virilem togam, quam xvii. anno natali suo accepit, lisdem illis consulibus iterum quibus erat natus. Euenitque vt eo ipso die Lucretius poeta decederet. Sed Virgilius à Cremona Mediolanum, & inde paulo pòst transiit in Urbem. Corpore & statura fuit grandis, aquilo colore, facie rusticana, valetudine varia: nam plerunque à stomacho & à faucibus ac dolore capitis laborabat: sanguinem etiam sæpe reiecit: cibi, vini que minimi. Libidinis in pueros pronior, quorum maximè dilexit Ceberem & Alexandrum: quem secûda Bucolicorum ecloga Alexim appellat, donatum sibi ab Asinio Pollione: vtrunque non ineruditum, Ceberem verò & poetam. Vulgatum est consueffe eum

VIRGILII VITA.

cū Plotia Aleria. Sed Asconius Pedianus affirmat ipsam postea maiorem natu narrare solitam inuitatam quidē à Vario ad communionem sui, verū pertinacissimè recusasse. Cætera sanè vitæ & ore & animo tam probū constat, vt Neapoli parthenias vulgò appellatus sit: Ac, si quando Romæ (quò rarissimè commeabat) viseretur, in publico sectantes, demonstrantésq; se, suffugere solitum in proximū tectum. Bona autem cuiusdam exulantis offerente Augusto non sustinuit accipere. Possedit prope cætias festertium ex liberalitatibus amicorum. Habuitq; domum Exquiliis iuxta hortos Mecænatiss, quanquam secessu Campaniæ Siciliæq; plurimum vteretur. Parentes iam grandis amisit: ex quibus patrem captum oculis, & duos fratres germanos, Silonē impubere, Flaccum iam adultum, cuius exitum sub nomine Daphnidis deflet. Inter cætera studia medicinæ quoque, ac maximè mathematicæ operam dedit. Egit & causam apud iudices vnā omninò, nec amplius quàm semel. Nam & in sermone tardissimum ac penè indocto similem fuisse Melissus tradidit. Poeticam puer adhuc auspicatus in Balistam ludi magistrum ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus, distichon fecit,

*Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus :
Nocte die intum carpe viator iter.*

Deinde Catalecton, & Priapia, & Epigrammata, & Diras, Item Cirim & Culicem cum esset annorum xvi. cuius materialis est: Pastor fatigatus æstu, cum sub arbore condormisset, & serpens ad eum proriperet, è palude culex prouolauit, atque inter duo tempora aculeum fixit pastori. At ille continuo culicem attriuit, & serpentem interemit: ac sepulchrum culici statuit, & distichon fecit,

*Parue culex, pecudum custos, tibi tale merenti
Funeris officium vitæ pro munere reddit.*

Scrisit etiam (de qua ambigitur) Ætnam. Et mox cū res Romanas inchoasset, offensus materia, ad Bucolicam transit: maximè vt Asinium Pollionem, Alphenum Varium, & Corneliū Gallum celebraret: quia in distributione agrorum, qui post Philippensem victoriam veteranis triumuirorum iussu trans Padum diuidebantur, indemnem se præstitissent. Deinde Georgica in honorem Mecænatiss qui sibi mediocriter adhuc noto opem tulisset aduersus cuiusdam veterani violentiam: à quo in altercatione litis paulum afuit quin occideretur. Notissimè autem Æneidem inchoauit. argumentum variū ac multiplex,

VIRGILII VITA.

multiplex, & quasi amborum Homeri carminum instar: Præterea
 nominibus ac rebus Græcis, Latinisque cōmune, & in quo, quod
 maximè studebat, Romanæ simul vr̄bis & Augusti origo conti-
 neretur. Cū Georgica scriberet, traditur cotidie meditato ma-
 ne plurimos versus dictare solitus, ac per totū diem retractando
 ad paucissimos redigere: non absurdè carmē se more vs̄æ pa-
 rere dicens, & lambendo demū effingere. Æneida prosa prius
 oratione formatā, digestamq; in XII. libros particulatim com-
 ponere instituit, prout liberet quidque, & nihil in ordinē acci-
 piens, vt ne quid impetum moraretur, quædā imperfecta trans-
 misit: alia leuissimis verbis veluti fulsit, quæ per iocum pro tibi-
 cinibus interponi à se aiebat ad sustinendū opus, donec solidæ
 columnæ aduenirent. Bucolica triennio, Georgica VII. Æneida
 XI. perfecit annis. Bucolica eo successu edidit vt in scenam quo-
 que per cantores crebro pronunciarētur: Georgica, reuerso post
 Actiacam victoriam Augusto, atque reficiendarū faucium cau-
 sa Attellæ cōmoranti, per continuum quatrimum legit susci-
 piente Mecœnare legendi vicem, quoties interpellaretur ipse
 vocis offensione. Pronuntiabat autē maxima cum suauitate, cū
 lenociniis miris, vt Seneca tradidit Iulium Montanum poëtam
 solitum dicere inuolaturū se Virgilio, si & vocem posset, & os, &
 hypocritism, eisdem enim versus, ipso pronūtiante, bene sonare:
 sine illo, inanes esse mutosque. Æneidos vix dum cœptæ tanta
 extitit fama, vt Sextus Propertius nō dubitauerit sic prædicare,

Cedite Romani scriptores, cedite Graij:

Nescio quid maius nascitur Iliade.

Augustus verò cum iam forte expeditione Cantabrica abesset:
 & supplicibus atque etiam minacibus per iocum literis efflagi-
 taret vt sibi de Æneide, vt ipsius verba sunt, vel prima carminis
 hypographa, vel quodlibet colon mitteret: Cui tamen multo
 post perfectaque demum materia tres omnino libros recitauit,
 secundum, quartum, sextum. Sed hunc notabili Octauiae adfe-
 ctione: quæ cum recitationi interesset, ad illos de filio suo ver-
 sus, *Tu Marcellus eris*, defecisse fertur: atque ægrè focillata est.
 Recitauit & pluribus: sed neque frequenter, & ea ferè de qui-
 bus ambigebat, quo magis iudicium hominum experiretur.
 Erotem libratium & libertum eius exactæ iam senectutis tra-
 dunt referre solitum, quondam eum in recitando duos dimi-
 diatos versus compleisse ex tempore. Nam cū hactenus ha-
 beret: Misenum Æolidem, adiecisse, quo non præstantior alter.

VIRGILII VITA

Item huic, Ære ciere viros: simili ealore iactatum subiunxiffe,
Martemque accendere cantu: statimq; sibi imperasse vt vtrun-
que volumini adscriberet. Anno ætatis quinquagesimo secun-
do impositurus Æncidi summam manum statuit in Græciam
& in Asiam secedere: triennioq; continuo nihil amplius quam
emendare, vt reliqua vita tantum philosophiæ vacaret. Sed cum
ingressus iter Athenis occurrisset Augusto ab Oriente Romam
reuertenti, destinaretq; non abistere atque etiam vna redire, dū
Megara vicinum oppidū feruentissimo sole cognoscit, lagorem
nactus est, eumq; non intermissa nauigatione duxit, ita vt gra-
uior aliquanto Brundisium appelleret: vbi diebus paucis obiit
decimo Cal. Octobris, Gn. Seltio, Qu. Lucretio cosl. Ossa eius
Neapolim translata sunt, tumuloque condita, qui est via Puteo-
lana intra lapidem secundum: In quo distichon fecit tale:

Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenec nunc

Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

Heredes fecit ex dimidia parte Valerium Proculum, fratrem
ex alio patre: ex quarta Augustum: ex duodecima Meccenatem:
ex reliqua L. Varium, & Plocium Tuccam: qui eius Æncidem
post obitum, iussu Cæsaris emendauerunt: qua de re Sulpitij
Cathaginenfis extant huiusmodi versus,

Iusserat hac rapidis aboleri carmina flammis

Virgilius: Phrygium que cecinere duces.

Tucca vetat, Variusq; simul: tu maxime Cæsar

Non finis: & Latia consulis historia.

Infelix gemino cecidit prope Pergamon igni,

Et penè est alio Troia cremata rogo.

Egerat cum Vario prius quã Italia decederet, vt si quid sibi acci-
disset Æncida combureret, & is facturū se pernegarat. Igitur in
extrema valetudine assiduè scrinia desiderauit crematurus ipse:
Verum nemine offerente nihil quidem nominatim de ea cauit,
cæterum eisdem Vario ac simul Tuccæ scripta sua sub ea cõdi-
tione legauit, ne quid ederent quod non à se editū esset. Edidit
autem Auctore Augusto Varius: sed summatim emédata: vt qui
versus etiã imperfectos, si qui erant, reliquerit: quos multi mox
supplere conati, non perinde valuerunt ob difficultatem; quod
omnia ferè apud eum hemistichia absoluto perfectoq; sint sen-
su præter illud, *Quem tibi iam Troia*. Nisus grãmaticus audisse se
à senioribus aiebat Varium duorum librorum ordinè commu-
tasse: & qui nunc secundus sit, in tertium locū transtulisse: etiam
primi libri correxisse principium his versibus dempris.

Ille ego

VIRGILII VITA

*Ille ego qui sylvas gracili modulatus auena
Carmina: & egressus syluis vicina coegi,
Vt quannus anido parerent arua colono,
Gratum opus agricolis: At nunc horrentia Martis
Arma virumque cano.*

Obtrectatores Virgilio nunquam defuerunt. nec mirum, nam nec Homero quidem. Prolatis Bucolicis innominatus quidam rescripsit Anti-bucolica: duas modò eclogas sed insulsissimò *παρρησιας*, quarum prioris initium est,

*Tityre si toga calda tibi est: quo tegmine fagi? Sequentis,
Dic mihi Damæta cuium pecus? ane Latinum?
Non, verum Agonis nostri sic rure loquuntur:*
Alius recitante eo ex Georgicis, *Nudus ara, sere nudus*: subiiecit, *habebis frigora, febrem.*

Est & aduersus Æneida liber Carbiliij pictoris, titulo Æneio-
mactix. M. Vipranus à Meccenate eum suppositum appellabat
nouæ *κακοζηλίας* repertorem: non tumidæ, neque exilis, sed ex
communibus verbis atque idè latentis. Herennius tantum vi-
tia eius, Perellius Faustinus furta contraxit. Sed & Qu. Octauij
Auiti *ὀμνιστελευτων* octo volumina, quos vnde versus transtulerit
continent. Asconius Pedianus libro quem contra obtrectatores
Virgilij scripsit pauca admodum obiecta ei proponit, eaq; circa
historiam ferè, & quod pleraq; ab Homero sumpsisset. Sed hoc
ipsum crimen sic defendere assuetum ait, Cur non illi quoque
eadem furta tentarent. Verum intellecturos facilius esse Her-
culi clauam, quàm Homero versum subripere: & tamè destinasse
se fecedere, vt omnia ad fatietatem maleuolorum decideret.

Nunc quoniam de auctore summam diximus, de ipso car-
mine iam dicendum est. quod bifariam tractari solet, id est ante
opus, & in ipso opere. Ante opus, titulus, causa, intentio. Titu-
lus in quo quaeritur quid sit. Causa, vnde ortum sit: & quare hoc
potissimum sibi ad scribendum poeta præsumpserit. Intentio,
in qua cognoscitur quid efficere conetur poeta. In ipso opere
fane tria spectantur: Numerus, ordo, explanatio. Quamuis igitur
multa *ψευδογραφως*, id est falsa inscriptione sub alieno no-
mine sint prolata, vt Thyestes tragœdia huius poetæ, quam Va-
rius edidit suo nomine, alia huiusmodi, tamen Bucolica liqui-
dò Virgilij esse minime dubitandum est: præsertim cum ipse
poeta tanquam hoc metuens, principio huius operis, & in alio
carmine suum esse testatur sic dicendo: *Carmina qui lusi pasto-*

VIRGILII VITA.

rum, audáxque iuuenta, Tityre te patulæ cecini sub tégmine fagi. Bucolica auté & dici & rectè dici vel hoc indicio probasse suffecerat: quòd eodem nomine apud Theocritum censeantur. Verum ratio quoque monstranda est. Tria genera pastorù sunt, quæ dignitatem in Bucolicis habent: quorum minimi sunt qui *αἰπόλοι* dicuntur à Græcis, à nobis caprarij. Paulo honoratiores *μηλονόμοι ποιμῆρες*, id est opiliones dicuntur: honoratissimi & maximi *βυκόλοι*, quos bubulcos dicimus. Vnde igitur magis decuit pastoralis carmini nomen imponi, nisi ab eo gradu qui ferè apud pastores excellētissimus inuenitur? Causa dupliciter inspicit solet: ab origine carminis, & à voluntate scribentis. Originè autem Bucolici carminis alij ob aliam causam ferunt. Sunt enim qui etiam à Lacedæmoniis pastoribus Dianæ primum carmen hoc redditù dicant: cum eidem deæ propter bellum, quod toti Græciæ illo tēpore Persæ inferebant, exhiberi per virgines de more non posset. Alij ab Oreste circa Siciliam vago id genus carminis Dianæ redditù loquuntur, & redditum per ipsum atque pastores; quo tempore de Scythia Taurica cum sorore profugerat subrepto numinis simulacro, & celato in fasce lignorum. Vnde Fascelinam Dianā perhibent nuncupatā: apud cuius aras Orestes per sacerdotem eiusdem numinis Iphigeniam sororè suam à parricidio fuerat expiatus. Alij Apollini Nomio, pastoralis scilicet deo: qua tempestate Admeto boues pauerat. Alij Libero Nympharum & Satyrorum, & id genus numinù principi, quibus placet rusticum carmen. Alij Mercurio Daphnidis patri pastorù omniù principi, & apud Theocritum, & apud hunc ipsum Poëtam. Alij in honorem Panos scribi putant peculiariter pastoralis dei: & item Sileni, Syluani, atque Faunorum. Quæ cum omnia dicantur, illud erit probabilissimum, Bucolicum carmen originem ducere à priscais tēporibus: quibus vita pastoralis exercita erat: & ideò velut aurei seculi speciem in huiusmodi personarù simplicitate cognosci. Et meritò Virgilium processurum ad alia carmina, non aliunde cœpisse, nisi ab ea vita, quæ prima in terris fuit. Nam postea rura culta: & ad postremum pro cultis & feracibus terris bella suscepta: quod videtur Virgilius in ipso ordine operum suorum voluisse mōstrare, cum pastores primò, deinde agricolas canit: & ad vltimum bellatores. Restat vt quæ causa voluntatem attulerit Poëtæ Bucolica potissimum conscribendi, considerare. Aut enim dulcedine carminis Theocriti, & ad imitationem eius illectus est: aut ordinem temporum

secutus

VIRGILII VITA.

secutus est circa vitam humanam: quod supra diximus. Aut cum tres modi sint elocutionum: quos *χαρμηλας* Græci vocat, *ισχυος* qui tenuis: *μέσος* qui moderatus: *ἀδελος*, qui validus intelligitur, credibile erit Virgilium qui in omni genere prævaleret, Bucolica ad primū, Georgica ad secundum, *Æncidem* ad tertium voluisse conferre. An ideò potius primò Bucolica scripsit, vt in eiusmodi poemate quod magis variū & paulò liberius quàm cætera, facultatē haberet captandæ Cæsaris indulgentiæ, repetendiq; agri quem amiserat, ob hanc causam. Occiso in Curia die tertio Iduum Martiarum, C. Cæsare, cum Augustū Cæsarem penè puerum sibi veterani non abnuente Senatu ducem cōstituisent: exorto ciuili bello Cremonenses cum cæteris eiusdem studij, aduersarios Augusti Cæsaris adiuerūt. Vnde factum est, vt cū victor Augustus in eorum agros, veteranos deduci iussisset: non sufficiente agro Cremonensium, Mantuani quoque, in quibus erat etiā Virgilius, maximam partem finium suorum perdidissent, eo quod vicini Cremonensibus fuerant. Sed Virgilius merito carminum fretus, & amicitia quorundam potentium, Centurioni Arrio cū obfistere ausus esset, ille statim, vt miles, ad gladium manū admouit. Cumq; se in fugam proripuisset Poeta, non prius finis persequendi fuit, quàm se in fluuium Virgilius coniecisset, atque in alteram ripam enatauisset. Sed postea per Mæcenatem & per Triumuiros agris diuidūdis Variū & Pollionem, & Cornelium Gallum, fama carminum commendatus Augusto, & agros recepit, & deinceps Imperatoris familiari amore perfruitus est. Intentio libri quam *σκόπον* Græci vocant, in imitatione Theocriti poetæ cōstituitur: qui Siculus ac Syracusanus fuit. Et est intentio etiam in laude Cæsaris, & principum cæterorum: per quos in sedes suas atque agros rediit. Vnde effectus finesq; carminis & delectationem & vtilitatem secundum præcepta perfecit. Quæri solet cur non vltra quam decem Eclogas conscripserit: quod nequaquam mirandum videbitur ei qui considerauerit varietatem scenarum pastoralium, vltra hunc numerum non potuisse proferri: præsertim cum ipse poeta circumspectior Theocrito, vt ipsa res indicat, videatur metuere ne illa Ecloga quæ Pollioni inscribitur, minus rustica iudicaretur: cum idipsum præstruit, dicens: Sicelides Musæ paulò maiora canamus: & item similiter in aliis duabus facit. Illud tenendum esse prædicimus in Bucolicis Virgilij, neque nusquam, neque vbiq; figuratè aliquid dici: hoc est per allegoriam. Vix enim propter laudē Cæsaris & amissos agros hæc Virgilio con-

VIRGILII VITA.

ceduntur: cum Theocritus simpliciter conscripserit, quem hic noster conatur imitari. Sequitur id quod in ipso carmine tractari solet: est numerus, ordo, explanatio. Numerus Eclogarum manifestus est. nam decem sunt, ex quibus propriè bucolicæ VII. esse creduntur: quod ex his excipiantur, Pollio, Silenus & Gallus. Prima igitur continet conquestionem publicam, priuatam gratulationem de agro, & dicitur Tityrus. Secunda, amorè pueri: & dicitur Alexis. Tertia, certamen pastorum: & dicitur Palesmon. Quarta, genethliacum: & dicitur Pollio. Quinta, epitaphium: & dicitur Daphnis. Sexta, Metamorphosim: & dicitur Varius vel Silenus. Septima delectationem pastorum: & dicitur Corydon. Octaua, mores diuersorum sexuum: & dicitur Damon vel Pharmaceutria. Nona propriam poetæ conquestionem de amisso agro: & dicitur Mæris. Decima, desiderium Galli circa Polymniam Cytheridem, & dicitur Gallus.

Quod ad ordinem spectat, illud scire debemus in prima tantum & vltima Ecloga poetam voluisse ordinè reseruare: quâdo in altera principium constituerit, vt in Georgicis ait, Tityre tu patulæ cecini sub tegmine fagi: In altera ostenderit finè: quippe cum dicat, Extremû hunc Arethusa mihi concede laborem. Verum inter ipsas Eclogas naturalè confertumq; ordinem nullum esse certissimû est. Etsi sunt qui dicant initium Bucolici carminis non Tityre esse: sed, Prima Syracusio dignata est ludere versu. Superest explanatio quâ in ordinè digeremus cum prædixerimus, illud in primis tenendû esse, Bucolicum poema vsq; adeo ab heroico charactere distare, vt versus quoque huius carminis suas quasdâ cæsuras habeant, & suis legibus distinguantur. Nam cum tribus his probetur metrû, cæsura, scansione, ædificatione: nõ erit Bucolicus versus nisi in quo & primus pes partè orationis absoluerit, & tertius trocheus fuerit, & quartus pes dactylus magis quâ spondeus partem orationis terminauerit, quintus & sextus pes cû integris dictionibus fuerint à Theocrito sepe seruati, quod tamen Virgilius victus operis difficultate neglexit: in solo principio incertum industria siue casu Bucolico versu posito. Nam Tityre, dactylus pes partè orationis absoluit: Tityre tu patulæ recubans, tertium trochæum circa præpositionè, quâuis de composita dictione conclusit: Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi, quartum spondeum pro dactylo. cum partem orationis exhibuit, tegmine fagi, integrum comma perfecit. Cuius rei diligentiam licet in Theocriti multis versibus admirari.